

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ

Τεύχος 213, Φεβρουάριος 2014

- **Πιθανότητες απώλειας και πρόσβασης στην απασχόληση 2007 – 2013**
- **Ανεργία – Απασχόληση – Κοινωνική Ασφάλιση**

Η αξιολόγηση των πολιτικών απασχόλησης σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. αναδεικνύει τα ίδια προβλήματα. Σε όλες τις χώρες την τελευταία εικοσαετία επιβάλλεται μία ισχυρή τάση απορρυθμίσεων των εργασιακών σχέσεων, προσποιούμενες ότι με αυτόν τον τρόπο προσαρμόζεται το εργατικό δυναμικό στις τεχνολογικές εξελίξεις της παραγωγής. Όμως, εκ του αποτελέσματος, προκύπτει ότι η ευελιξία, η απασχολησιμότητα, η μαθητεία, οι παθητικές (προστασία των ανέργων) και οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης παθητικοποιήθηκαν, σε βαθμό, που να περιορίζονται στην διαχείριση άμβλυνσης της οξύτητας της ανεργίας και στην διατήρηση του ανέργου, περισσότερο στον Βορρά και λιγότερο στον ευρωπαϊκό Νότο, σε κατάσταση κοινωνικά ενεργή, παρά να αναστέλλουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά την πορεία αύξησής της. Με άλλα λόγια, οι πολιτικές απασχόλησης και προστασίας των ανέργων έτειναν περισσότερο προς την δημιουργία συνθηκών εργασιακής ανασφάλειας για ένα σημαντικό τμήμα του εργατικού δυναμικού. Αυτές οι διαπιστώσεις αναφέρονται σε άρθρο για την ανεργία, την απασχόληση και την κοινωνική ασφάλιση που δημοσιεύεται στην ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ του Φεβρουαρίου. Επιπλέον, η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, δημοσιεύει άρθρο για τις πιθανότητες απώλειας και πρόσβασης στην απασχόληση το 2007-2013. Τέλος, δημοσιεύονται οι Δραστηριότητες του ΙΝΕ το τελευταίο διάστημα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Γιάννης Παναγόπουλος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σάββας Ρομπόλης, Γιάννης Κουζής,
Βασίλης Παπαδόγαμβρος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Σάββας Ρομπόλης

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γ. Κολλιός, Δ. Κατσορίδας

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ιουλιανού 24 Αθήνα, Τηλ: 210 8202247, Fax: 210 8202202

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.inegsee.gr • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:** vpetrak@inegsee.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ: ΚΑΜΠΥΛΗ, Αντιγόνης 60,

Τηλ: 210 5156820, Fax: 210 5156811

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 2007-2013

του Γιώργου Κρητικίδη

Η εκτίμηση των πιθανοτήτων απώλειας της απασχόλησης και πρόσβασης σ' αυτήν βασίζεται στην ανάλυση των ροών απασχόλησης¹ στην εξέταση δηλαδή, του αριθμού των ατόμων που μεταβάλλουν τη θέση τους στην αγορά της εργασίας κατά τη διάρκεια ενός έτους. Ωστόσο, ο αριθμός αυτός εξαρτάται και από το συνολικό μέγεθος της ομάδας από την οποία προέρχεται. Εάν σταθμίσουμε τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται σε ένα ρεύμα προορισμού με τον αριθμό των ατόμων στη θέση εκκίνησης, αποκομίζουμε μία εκτίμηση για τις πιθανότητες μετακίνησης των ατόμων σε διαφορετικές θέσεις.

Τα άτομα μεταβάλλουν συχνά τη θέση τους ανάμεσα στις τρεις αμοιβαία αποκλειόμενες κατηγορίες: στους απασχολούμενους, στους άνεργους και στους εκτός εργατικού δυναμικού, ως αντίδραση στις μεταβολές των συνθηκών, τόσο προσωπικών όσο και αυτών που σχετίζονται με την κατάσταση της αγοράς εργασίας.

¹ Οι ροές απασχόλησης επηρεάζονται τόσο από θεσμικές διατάξεις όσο και από τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας.

Από τις εννέα δυνατές μετακινήσεις ανάμεσα στην απασχόληση, την ανεργία και την οικονομική αδράνεια οι παρακάτω τέσσερις που παρουσιάζονται εν συντομία αφορούν τις πιθανότητες απώλειες και πρόσβασης στην απασχόληση.

Η ροή από την απασχόληση στην ανεργία (EU) αντανakλά τον αριθμό των ατόμων που δεν απασχολούνται πλέον, είτε γιατί απολύθηκαν από τη δουλειά τους είτε γιατί αποχώρησαν οικειοθελώς από αυτή, αλλά που ωστόσο παραμένουν στο εργατικό δυναμικό. Το μέγεθος αυτής της ροής επηρεάζεται από θεσμικούς παράγοντες, όπως οι ισχύουσες διατάξεις για την προστασία της απασχόλησης. Γενικά, όμως, αυξάνεται κατά τις περιόδους οικονομικής ύφεσης.

Η ροή από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια (EN) περιλαμβάνει κυρίως τα άτομα τα οποία συνταξιοδοτούνται. Μεταξύ των ατόμων αυτής της ομάδας όμως περιλαμβάνονται και άλλες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα φοιτητές και σπουδαστές που εγκαταλείπουν κάποια πρό-

σκαιρη απασχόληση για να επανέλθουν στην εκπαίδευση ή ώριμα ηλικιακά άτομα που απώλεσαν την απασχόλησή τους και εκτίμησαν ότι οι προοπτικές για την αναζήτηση απασχόλησης είναι φτωχές. Όπως η ροή από την απασχόληση στην ανεργία, έτσι και η ροή από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια επηρεάζεται από θεσμικές διατάξεις (χρονικά όρια συνταξιοδότησης, ύψος συντάξεων κ.λπ.).

Η ροή από την ανεργία στην απασχόληση (UE) αφορά τα άτομα που κατά τη διάρκεια του έτους μετακινήθηκαν από την αναζήτηση απασχόλησης στην κατοχή κάποιας θέσης εργασίας. Το μέγεθος αυτής της ροής εξαρτάται από τη ζήτηση εργασίας και από τις ασκούμενες πολιτικές απασχόλησης, ενώ σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, δεν είναι βέβαιο ότι μειώνεται σε περιόδους ύφεσης².

Η ροή από την οικονομική αδράνεια στην απασχόληση (NE) αντανακλά τα άτομα που κατά το προηγούμενο έτος ήταν καταταγμένα στους εκτός εργατικού δυναμικού και κατά το τρέχον έτος εντάχθηκαν στην απασχόληση. Το μέγεθος αυτής της ροής εξαρτάται από τις αποφάσεις των ατόμων σχετικά με τη συμμετοχή τους ή μη στο εργατικό δυναμικό όσο και από τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας, δηλαδή από τις προοπτικές απασχόλησης.

Στον παρόν άρθρο θα εξετάσουμε τις

² Οι Blanchard και Diamond (1990) έδειξαν ότι σε περιόδους ύφεσης, αντίθετα από ό,τι θα περίμενε κανείς, η ροή από την ανεργία στην απασχόληση αυξάνεται, παρά το γεγονός ότι οι πιθανότητες μετάβασης από την ανεργία στην απασχόληση μειώνονται. Ως μερική εξήγηση γι' αυτό το παράδοξο, οι Blanchard και Diamond αναφέρουν ότι η δεξαμενή των ανέργων αυξάνεται σε περιόδους ύφεσης.

πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης αλλά και πρόσβασης σε αυτήν κατά την περίοδο 2007-2013 στον παραγωγικό πληθυσμό (15-64 ετών), ως προς το φύλο, το επίπεδο εκπαίδευσης, την θέση στην επιχείρηση και τις ηλικιακές ομάδες, ενώ θα υπολογιστεί και το ποσοστό αναπλήρωσης των θέσεων εργασίας, δηλαδή το σύνολο των εισροών προς την απασχόληση από πρώην ανέργους και αέργους προς το σύνολο των εξερχόμενων από την απασχόληση.

Συμβολίζουμε με EU τη ροή από την απασχόληση στην ανεργία. Η πιθανότητα να μεταβεί ένας απασχολούμενος στην ανεργία, από το προηγούμενο έτος t-1 στο επόμενο έτος t, είναι $P_{ue} = EU/E_{t-1}$. Ομοίως συμβολίζουμε με EN τη ροή από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια. Η πιθανότητα να μεταβεί ένας απασχολούμενος στην ανεργία, από το προηγούμενο έτος t-1 στο επόμενο έτος t, είναι $P_{en} = EN/E_{t-1}$.

Συμβολίζουμε με UE τη ροή από την ανεργία στην απασχόληση. Η πιθανότητα να μεταβεί ένας άνεργος στην απασχόληση, από το προηγούμενο έτος t-1 στο επόμενο έτος t, είναι $P_{ue} = UE/U_{t-1}$. Ομοίως συμβολίζουμε με NE τη ροή από την οικονομική αδράνεια στην απασχόληση. Η πιθανότητα να μεταβεί ένας άεργος στην απασχόληση από το προηγούμενο έτος t-1 στο επόμενο έτος t, είναι $P_{ne} = NE/N_{t-1}$.

Ο Πίνακας 1 περιλαμβάνει εκτιμήσεις για τις πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης σε άνδρες και γυναίκες. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης αυξάνονται σημαντικά στην διάρκεια της κρίσης και κυρίως τα τελευταία 3 έτη και στα δύο φύλα. Από το

3,1% των απασχολουμένων του 2006 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2007, η πιθανότητα ανήλθε στο 7,3% των απα-

σχολουμένων του 2012 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2013.

Πίνακας 1: Πιθανότητες απώλειας απασχόλησης 2007-2013, ανά φύλο

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΣΥΝΟΛΟ	<i>Peu</i>	1,60	1,38	2,52	3,38	4,34	5,72	5,26
	<i>Pen</i>	1,50	1,48	1,36	1,48	2,04	2,04	2,06
ΑΝΔΡΕΣ	<i>Peu</i>	1,31	1,10	2,30	3,49	4,08	5,99	5,04
	<i>Pen</i>	1,39	1,15	1,09	1,32	1,72	1,69	1,68
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	<i>Peu</i>	2,05	1,82	2,86	3,21	4,72	5,32	5,58
	<i>Pen</i>	1,67	1,99	1,77	1,72	2,50	2,55	2,62

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Οι πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης (*Peu*) για τις γυναίκες εμφανίζονται ελαφρά υψηλότερες από εκείνες των ανδρών και σημαντικά μεγαλύτερες για τις πιθανότητες μετάβασης από την απασχόληση στο μη εργατικό δυναμικό (*Pen*).

Η πιθανότητα απώλειας της απασχόλησης και μετάβασης στην ανεργία (*Peu*) σε σχέση με τη πιθανότητα μετάβασης από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια (*Pen*) εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη κατά τα τελευταία 3 έτη και κυρίως στους άνδρες, καθώς είναι η κατηγορία που κυρίως πλήττεται στη διάρκεια της κρίσης.

Ο Πίνακας 2 περιλαμβάνει εκτιμήσεις για τις πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης ανά εκπαιδευτικό επίπεδο. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης γίνονται σημαντικές επίσης τα τελευταία 3 έτη, κυρίως σε όσους

έχουν τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ειδικότερα, από το 2,7% των απασχολουμένων με τριτοβάθμια εκπαίδευση του 2006 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2007, η πιθανότητα ανήλθε στο 5,9% των ίδιων απασχολουμένων του 2012 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2013.

Από το 3,0% των απασχολουμένων με δευτεροβάθμια εκπαίδευση του 2006 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2007, η πιθανότητα ανήλθε στο 8,3% των ίδιων απασχολουμένων του 2012 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2013.

Από το 3,9% των απασχολουμένων με πρωτοβάθμια εκπαίδευση του 2006 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2007, η πιθανότητα ανήλθε στο 8,5% των ίδιων απασχολουμένων του 2012 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2013. Τέλος,

από το 5,0% των απασχολούμενων χωρίς εκπαίδευση του 2006 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2007 (αναλογία που παρέμεινε ίδια μέχρι και το 2011), η πιθανότητα ανήλθε στο 7,5% των ίδιων απασχολούμενων του 2012 που απώλεσαν την απασχόλησή τους το 2013.

Η πιθανότητα απώλειας της απασχόλησης και μετάβασης στην ανεργία (Peu) σε σχέση με τη πιθανότητα μετάβασης από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια (Pen) εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη κατά τα τελευταία 3 έτη και κυρίως σε όσους έχουν δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 2: Πιθανότητες απώλειας απασχόλησης ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Peu	1,54	1,26	2,19	2,95	3,49	4,09	4,14
	Pen	1,19	1,34	1,17	1,31	2,11	1,95	1,71
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Peu	1,70	1,60	2,79	3,69	5,04	7,02	6,24
	Pen	1,29	1,26	1,15	1,40	1,67	1,75	2,02
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Peu	1,46	1,10	2,56	3,49	4,47	6,23	5,36
	Pen	2,46	2,20	2,17	2,04	2,85	3,02	3,19
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	Peu	2,35	1,68	0,76	4,32	3,80	5,94	7,52
	Pen	2,61	4,87	3,92	0,00	1,10	7,04	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	Peu	1,60	1,38	2,52	3,38	4,34	5,72	5,26
	Pen	1,50	1,48	1,36	1,48	2,04	2,04	2,06

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Ο Πίνακας 3 περιλαμβάνει εκτιμήσεις για τις πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης ανά θέση στην επιχείρηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης είναι σημαντικές κυρίως στην κατηγορία των μισθωτών. Τόσο η πιθανότητα απώλειας της απασχόλησης και μετάβασης στην ανεργία (Peu) όσο και η πιθανότητα μετάβασης από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια (Pen) στη κατηγορία των μισθωτών είναι μεγαλύτερη σε όλη την διάρκεια της εξεταζόμενης πε-

ριόδου και κυρίως από το 2011 και μετά. Αντίθετα στις άλλες κατηγορίες των απασχολούμενων η πιθανότητα μετάβασης από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια (Pen) εμφανίζεται μεγαλύτερη από την πιθανότητα (Peu) δηλαδή της μετάβασης από την απασχόληση στην ανεργία, με εξαίρεση τα 3 τελευταία έτη στην κατηγορία των αυτοαπασχολούμενων και το τελευταίο έτος στην κατηγορία των εργοδοτών.

Πίνακας 3: Πιθανότητες απώλειας απασχόλησης ανά θέση στην επιχείρηση

		Εργοδότες	Αυτοασχολούμενοι	Μισθωτοί	Βοηθοί	Σύνολο
2007	Peu	0,14	0,37	2,30	0,24	1,60
	Pen	0,78	0,99	1,80	0,97	1,50
2008	Peu	0,14	0,31	1,97	0,19	1,38
	Pen	0,52	1,06	1,78	0,78	1,47
2009	Peu	0,25	0,46	3,63	0,34	2,52
	Pen	0,47	0,85	1,66	1,00	1,36
2010	Peu	0,71	0,67	4,81	0,24	3,38
	Pen	0,72	0,85	1,80	1,12	1,48
2011	Peu	0,89	1,21	6,09	0,20	4,34
	Pen	0,53	1,10	2,58	1,17	2,04
2012	Peu	0,82	1,82	7,95	1,05	5,72
	Pen	1,45	1,52	2,34	1,34	2,04
2013	Peu	2,50	1,69	7,18	1,43	5,26
	Pen	0,88	1,35	2,50	1,45	2,06

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Οι Πίνακες 4 και 5 περιλαμβάνουν εκτιμήσεις για τις πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης ανά ηλικιακές ομάδες και μετάβασης από την απασχόληση στην ανεργία και την οικονομική αδράνεια. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πιθανότητες απώλειας της απασχόλησης και μετάβασης στην ανεργία (Peu) γίνονται σημαντικές σε όλες σχεδόν τις ηλικιακές ομάδες κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Επιπλέον, η αύξηση της πιθανότητας απώλειας της απασχόλησης και της πιθανότητας μετάβασης στην ανεργία (Peu)

την εξεταζόμενη περίοδο, είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από την αύξηση της πιθανότητας μετάβασης από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια (Pen), με εξαίρεση τις ηλικιακές ομάδες άνω των 55 ετών.

Τέλος, η πιθανότητα απώλειας της απασχόλησης και μετάβασης στην ανεργία (Peu) σε σχέση με τη πιθανότητα της μετάβασης από την απασχόληση στην οικονομική αδράνεια (Pen) εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη κατά τα τελευταία 3 έτη κυρίως στις ηλικίες από 20 – 49 ετών.

Πίνακας 4: Πιθανότητες απώλειας απασχόλησης και μετάβαση στην ανεργία (Peu) ανά ηλικιακές ομάδες

Peu	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
15-19	2,45	0,88	1,78	5,49	11,08	10,64	2,13
20-24	2,78	3,21	6,00	8,30	9,85	11,37	11,74
25-29	3,46	2,74	4,19	5,99	7,34	8,91	10,78
30-34	2,01	1,81	2,90	4,13	6,01	8,43	6,69
35-39	1,85	1,13	2,76	3,57	4,40	6,17	5,51
40-44	1,07	1,04	1,82	2,49	3,42	5,23	4,69
45-49	0,86	1,05	2,00	2,54	3,16	4,39	3,55
50-54	0,77	0,81	1,86	2,07	3,46	3,82	4,12
55-59	0,85	0,66	1,48	2,11	2,27	2,91	3,20
60-64	0,29	0,30	0,52	0,83	0,97	1,82	1,79
ΣΥΝΟΛΟ	1,60	1,38	2,52	3,38	4,34	5,72	5,26

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Πίνακας 5: Πιθανότητες απώλειας απασχόλησης και μετάβαση στην οικονομική αδράνεια (Pen) ανά ηλικιακές ομάδες

Pen	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
15-19	3,55	1,88	3,03	2,95	5,19	3,60	1,65
20-24	1,14	1,61	1,18	1,47	1,14	2,12	1,56
25-29	0,66	0,91	0,94	0,71	0,84	0,60	1,52
30-34	0,87	0,75	0,67	1,04	1,26	1,10	1,16
35-39	0,43	0,49	0,50	0,68	0,57	0,70	0,48
40-44	0,67	0,53	0,57	0,55	0,80	0,70	0,46
45-49	0,82	0,74	0,51	0,67	1,04	0,91	1,18
50-54	1,87	1,76	1,12	1,77	2,58	2,05	2,35
55-59	3,99	4,28	4,23	3,78	5,92	6,27	6,21
60-64	8,62	7,57	7,55	7,27	9,65	11,76	9,94
ΣΥΝΟΛΟ	1,50	1,48	1,36	1,48	2,04	2,04	2,06

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Ο Πίνακας 6 περιλαμβάνει εκτιμήσεις για τις πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση σε άνδρες και γυναίκες, προερχόμενοι είτε από την κατηγορία των ανέργων είτε από την κατηγορία των μη ανεργών. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση από την κατηγορία των ανέργων (Pue) μειώνονται σημαντικά στην διάρκεια της κρίσης και κυρίως τα τελευταία 4 έτη και στα δύο φύλα. Από το 24,1% των ανέργων του 2006 που βρήκαν απασχόληση το 2007,

οι πιθανότητες μειώθηκαν στο 10,2% των ανέργων του 2012 που βρήκαν απασχόληση το 2013. Αντίθετα, οι πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση από την κατηγορία των αέργων (Pne) παρουσιάζουν μικρή μείωση, παραμένοντας σταθερές στις γυναίκες ενώ βαίνουν μειούμενες στους άνδρες.

Σημαντικές εμφανίζονται οι διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα ως προς την πιθανότητα μετάβασης από την ανεργία στην απασχόληση (Pue).

Πίνακας 6: Πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση 2007-2013, ανά φύλο

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΣΥΝΟΛΟ	Pue	24,10	27,51	23,97	19,72	12,03	7,75	10,20
	Pne	11,67	11,85	11,16	9,04	10,01	9,17	9,09
ΑΝΔΡΕΣ	Pue	30,06	31,19	27,52	23,28	13,59	8,23	11,99
	Pne	12,33	10,90	10,43	7,31	8,20	7,74	6,39
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	Pue	20,60	25,26	21,56	16,93	10,61	7,30	8,34
	Pne	11,28	12,43	11,65	10,39	11,64	10,52	11,90

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Το ποσοστό αναπλήρωσης (Πίνακας 7), στην απασχόληση μειώθηκε σημαντικά από το 2010 μέχρι και το 2012, ενώ κατά το τελευταίο έτος αν και παραμένει αρνητικό βελτιώθηκε και στα δύο φύλα. Έτσι, για κάθε 100 απασχολούμενους που αποχωρούν από την απασχόληση ενώ το 2007 αντικαταστήθηκαν από 126 νέους εργα-

ζόμενους, το 2013 αντικαθίστανται μόλις από 61 νέους εργαζόμενους. Η διαφορά του ποσοστού αναπλήρωσης μεταξύ ανδρών και γυναικών στην εξεταζόμενη περίοδο ερμηνεύει σε γενικές γραμμές και την μικρότερη συμμετοχή των γυναικών κατά το 1/3 στην απώλεια των 850.620 θέσεις θέσεων εργασίας από το 2007.

Πίνακας 7: Ποσοστό αναπλήρωσης 2007-2013 ανά φύλο

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΣΥΝΟΛΟ	1,26	1,40	0,98	0,77	0,46	0,37	0,61
ΑΝΔΡΕΣ	1,20	1,33	0,90	0,64	0,45	0,31	0,64
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	1,33	1,46	1,07	0,96	0,47	0,46	0,57

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Ο Πίνακας 8 περιλαμβάνει εκτιμήσεις για τις πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο. Όπως διαπιστώνουμε, οι πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση τόσο από την κατηγο-

ρία των ανέργων (Pue) όσο και από την κατηγορία των αέργων (Pne) μειώνονται σημαντικά τα τελευταία 3 έτη σε όσους έχουν τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 8: Πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Pue	30,10	33,32	29,57	21,30	13,43	9,30	12,20
	Pne	11,62	10,87	10,96	9,86	6,02	4,53	4,47
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Pue	23,62	26,25	23,86	19,23	12,06	7,03	9,91
	Pne	2,69	2,50	2,86	2,26	1,40	1,39	1,24
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Pue	14,61	20,05	14,67	18,30	10,17	6,84	6,94
	Pne	0,74	1,02	0,82	0,58	0,32	0,29	0,58
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	Pue	11,13	7,13	5,71	18,36	2,57	2,44	7,54
	Pne	0,49	0,20	0,00	0,98	0,00	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	Pue	24,10	27,51	23,97	19,72	12,03	7,75	10,20
	Pne	3,16	3,12	3,33	2,85	1,79	1,59	1,57

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Επίσης, τόσο οι πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση από την κατηγορία των ανέργων (Pue) όσο και οι πιθανότητες μετάβασης από την κατηγορία των μη ενεργών (Pne) μειώνονται κυρίως κατά τα τελευταία 2 έτη σε όσους έχουν πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Το ποσοστό αναπλήρωσης (Πίνακας 9) στην απασχόληση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζεται διαχρονικά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο μέσο σε όσους έχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι διαφορές των ποσοστών αναπλήρωσης ανά εκπαιδευτικό επίπεδο την εξεταζόμενη περίοδο ερμηνεύουν σε γενικές γραμμές, την αύξηση

του ποσοστού συμμετοχής στην απασχόληση όσων έχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες (40,5% το 2013), την διατήρηση του ποσοστού συμμετοχής τους όσων έχουν δευτεροβάθμια εκπαίδευση (45,0%) και την μείωση κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες του ποσοστού συμμετοχής τους όσων έχουν πρωτοβάθμια εκπαίδευση (14,5% το 2013), σε σχέση με τις αντίστοιχες αναλογίες των απασχολού-

μενων το 2007. Επίσης, οι εν λόγω διαφορές μπορούν να ερμηνεύσουν την μικρή συμμετοχή, κατά 11,0%, στην απώλεια των θέσεων εργασίας από το 2007 που αναλογούν σε όσους έχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ το υπόλοιπο των απολεσθέντων θέσεων εργασίας κατανέμεται σε όσους διέθεταν είτε δευτεροβάθμια είτε πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε αναλογία 46,0% και 43,0% αντίστοιχα.

Πίνακας 9: Ποσοστό αναπλήρωσης 2007-2013 ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	1,72	1,85	1,28	0,94	0,55	0,50	0,77
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	1,44	1,43	1,11	0,80	0,46	0,35	0,59
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	0,44	0,70	0,37	0,44	0,27	0,23	0,36
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	0,50	0,23	0,22	1,73	0,33	0,12	0,97
ΣΥΝΟΛΟ	1,26	1,40	0,98	0,77	0,46	0,37	0,61

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Οι Πίνακες 10 και 11 περιλαμβάνουν εκτιμήσεις για τις πιθανότητες μετάβασης στην απασχόληση ανά ηλικιακές ομάδες από την ανεργία και την οικονομική αδράνεια. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πιθανότητες μετάβασης από την ανεργία στην απασχόληση (P_{ue}) μειώνονται σημαντικά σε όλες τις ηλικιακές ομάδες στην διάρ-

κεια της κρίσης και κυρίως στις ηλικίες από 20 μέχρι 39 ετών.

Επίσης, κατά τα τελευταία 3 έτη μειώνονται σημαντικά και οι πιθανότητες μετάβασης από την οικονομική αδράνεια στην απασχόληση (P_{ne}) κυρίως στις ηλικίες από 20 – 39 ετών.

Πίνακας 10: Πιθανότητες μετάβασης από την ανεργία στην απασχόληση (Pue) ανά ηλικιακές ομάδες

Pue	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
15-19	22,16	15,03	17,99	24,56	7,97	5,01	2,56
20-24	29,39	32,85	29,72	24,34	12,78	7,86	13,13
25-29	29,08	36,90	33,63	24,47	15,16	11,12	12,69
30-34	23,62	26,35	27,41	20,84	11,83	8,27	13,98
35-39	28,32	26,39	23,34	24,46	15,33	8,05	9,50
40-44	17,99	24,21	14,73	14,97	10,22	6,18	10,78
45-49	18,84	25,35	21,30	16,49	11,18	6,69	7,77
50-54	12,97	17,32	10,45	10,61	8,52	5,37	4,89
55-59	13,33	10,58	10,56	9,95	6,32	5,75	3,93
60-64	7,23	3,23	13,62	7,26	5,12	3,56	4,00
ΣΥΝΟΛΟ	24,10	27,51	23,97	19,72	12,03	7,75	10,20

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Πίνακας 11: Πιθανότητες μετάβασης από την οικονομική αδράνεια στην απασχόληση (Pne) ανά ηλικιακές ομάδες

Pne	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
15-19	2,52	1,88	2,32	1,45	1,08	1,11	0,87
20-24	9,05	8,63	9,52	7,91	5,28	5,45	4,79
25-29	12,65	11,77	13,39	13,52	7,24	5,71	6,57
30-34	4,68	5,28	5,88	5,40	3,29	2,37	2,99
35-39	2,96	3,01	3,06	1,77	2,04	2,32	2,34
40-44	1,15	3,31	1,70	1,19	1,04	1,01	1,01
45-49	0,44	0,83	1,19	0,65	1,01	0,19	0,63
50-54	0,51	0,66	0,52	1,19	0,32	0,33	0,52
55-59	0,16	0,56	0,21	0,54	0,30	0,21	0,30
60-64	0,15	0,04	0,22	0,27	0,08	0,02	0,15
ΣΥΝΟΛΟ	3,16	3,12	3,33	2,85	1,79	1,59	1,57

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Το ποσοστό αναπλήρωσης της απασχόλησης (Πίνακας 12) βαίνει μειούμενο, σχεδόν σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, και με μεγαλύτερη ένταση κυρίως, τα τελευταία τέσσερα έτη, στις ηλικίες από 20 μέχρι 39 ετών. Οι διαφορές των ποσοστών αναπλήρωσης ανά ηλικιακή ομάδα την εξεταζόμενη περίοδο ερμηνεύουν σε γενικές γραμμές, την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στην απασχόληση των ηλικιών από 40 μέχρι 64 ετών κατά 7,4 ποσοστιαίες μονάδες (58,5% το 2013), την διατήρηση του ποσοστού συμμετοχής της ηλικιακής

ομάδας 35-39 ετών στο 15,0% και την μείωση κατά 7,0 ποσοστιαίες μονάδες του ποσοστού συμμετοχής τους την ηλικιών από 20 μέχρι 34 ετών (26,0% το 2013) σε σχέση με τις αντίστοιχες αναλογίες των απασχολούμενων του 2007. Επίσης, οι εν λόγω διαφορές μπορούν να ερμηνεύσουν την υψηλή συμμετοχή που αναλογεί στις απολεσθέντες θέσεις εργασίας από το 2007 στην ηλικιακή ομάδα των 25-29 ετών, αλλά και την μικρότερη συμμετοχή που αναλογεί στις ηλικίες από 40 μέχρι 64 ετών (κατά 30,0% και 20,0% αντίστοιχα).

Πίνακας 12: Ποσοστό αναπλήρωσης 2007-2013 ανά ηλικιακές ομάδες

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
15-19	9,91	16,08	15,35	7,27	3,46	4,50	19,95
20-24	5,94	4,60	3,21	2,33	1,54	1,52	2,35
25-29	2,04	2,54	1,70	1,21	0,84	0,75	0,92
30-34	1,17	1,49	1,04	0,70	0,38	0,29	0,80
35-39	1,22	1,41	0,71	0,66	0,49	0,32	0,58
40-44	0,73	1,36	0,49	0,51	0,33	0,23	0,60
45-49	0,63	0,70	0,53	0,44	0,35	0,24	0,42
50-54	0,29	0,43	0,27	0,33	0,16	0,17	0,21
55-59	0,15	0,15	0,12	0,17	0,10	0,12	0,10
60-64	0,06	0,02	0,13	0,11	0,05	0,04	0,09
ΣΥΝΟΛΟ	1,26	1,40	0,98	0,77	0,46	0,37	0,61

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Από την εξέταση των ροών απασχόλησης (Πίνακας 13), αναδεικνύεται η αδυναμία πλέον της απασχόλησης να ενσωματώνει περισσότερα άτομα απ' όσα την εγκαταλείπουν, ενώ το βασικό πρόβλημα στην εκρηκτική αύξηση του ποσοστού ανεργίας είναι η απώλεια της απασχόλησης.

Η εξέλιξη αυτή αντανακλά την εκρηκτική αύξηση του μεγέθους της ομάδας των

ατόμων που παραμένουν άνεργα από έτος σε έτος, καθώς οι σημαντικότερες μεταβολές στις πιθανότητες μετάβασης σε διαφορετική θέση την εξεταζόμενη περίοδο αναγνωρίστηκαν με αύξηση της πιθανότητας μετάβασης από την απασχόληση στην ανεργία και αντίστροφα με μείωση της πιθανότητας μετάβασης από την ανεργία στην απασχόληση.

Πίνακας 13. Οι ροές από και προς την απασχόληση 2007-2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΝ 1 ΧΡΟΝΟ ΠΡΙΝ	4.394.784	4.446.627	4.448.265	4.395.395	4.226.714	3.925.751	3.685.309
ΕΚΡΟΕΣ ΠΡΟΣ ΑΝΕΡΓΟΥΣ	70.180	61.361	112.122	148.431	183.562	224.459	193.986
ΕΚΡΟΕΣ ΠΡΟΣ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟ	65.879	65.874	60.509	64.930	86.027	80.087	75.987
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΡΟΩΝ	136.059	127.235	172.631	213.361	269.589	304.546	269.973
ΔΙΑΤΗΡΗΣΑΝ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟ- ΛΗΣΗ ΤΟΥΣ	4.258.725	4.319.392	4.275.634	4.182.034	3.957.125	3.621.205	3.415.336
ΕΙΣΡΟΕΣ ΑΠΟ ΑΝΕΡΓΟΥΣ	95.624	102.758	89.971	98.140	81.118	76.837	129.023
ΕΙΣΡΟΕΣ ΑΠΟ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟ	76.264	75.060	79.880	66.682	41.712	36.620	35.635
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΡΟΩΝ	171.888	177.818	169.851	164.822	122.830	113.457	164.658
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΕΤΟΥΣ	4.430.613	4.497.210	4.445.485	4.346.856	4.079.955	3.734.662	3.579.994

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) 2007-2013 Β' τριμήνου
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γ. Κρητικίδης)

Με αυτά τα δεδομένα στο άμεσο μέλλον η δυναμική απορρόφησης της ανεργίας στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα επηρεασθεί σε σημαντικό βαθμό τόσο από τον ρυθμό

μεταβολής της επενδυτικής δραστηριότητας, όσο και από τον βαθμό χρήσης των νέων τεχνολογικών μέσων παραγωγής (ρομποτικής, αυτοματισμός, ψηφιακή τεχνολογία, τεχνητή νοημοσύνη).

ΑΝΕΡΓΙΑ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

*Του Σάββα Γ. Ρομπόλη
Καθ. Παντείου Πανεπιστημίου
Επιστ. Δ/ντή ΙΝΕ/ΓΣΕΕ*

1. Εκτιμήσεις για την εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα

Η πρόβλεψη κατά το 2010 του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ ήταν ότι η ανεργία στην Ελλάδα το 2014 θα διαμορφωθεί κατά μέσο όρο στο επίπεδο του 30%-31% (1.525.000 άτομα) από 28,5%-29% (1.450.000 άτομα) το 2013, 24,4% το 2012, 17,7% το 2011 και 12,5% το 2010. Παράλληλα, σημειώνουμε ότι μετά τον κύκλο της ύφεσης στην Ελλάδα, η ανεργία πολύ δύσκολα θα διαμορφωθεί κάτω από το 17% μέχρι το 2026, ακόμη και με το πιο αισιόδοξο σενάριο ετήσιας αύξησης του ΑΕΠ 3,5%-4% (50.000 νέες θέσεις εργασίας τον χρόνο), καθώς αυτό το ποσοστό αποδίδεται, κατά κύριο λόγο, στα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας.

Αντίστοιχες είναι και οι πρόσφατες προβλέψεις της Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρατήρηση αυτή σημαίνει ότι για να επιστρέψει η ελληνική οικονομία σε επίπεδα ανεργίας του έτους 2009 (450.000 άτομα)

και να δημιουργήσει το ένα εκατομμύριο θέσεις εργασίας που χάθηκαν την περίοδο 2009-2013, ακόμη και με αυτό το αισιόδοξο σενάριο αύξησης του ΑΕΠ, θα χρειαστούν τουλάχιστον 20 χρόνια. Η απασχόληση το 2014 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα επίπεδα των 3.530.000 ατόμων, σε βαθμό που το σύνολο των απασχολούμενων κατά το 2014 να είναι μικρότερο από τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό και τους άνεργους κατά 1,1 εκατομμύρια άτομα.

Τέλος, υπογραμμίζουμε την παράταση της πρωτόγνωρης διχοτόμησης της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα – με την έννοια ότι ο αριθμός των επίσημα καταγεγραμμένων ανέργων (1.400.000 άτομα) να συμπίπτει με τον αριθμό των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα – δημιουργώντας συνθήκες τρόμου μεταξύ απασχόλησης και ανεργίας, απαξιώνοντας την λειτουργία της αγοράς εργασίας και δίνοντας ανησυχητικές προοπτικές στην κοινωνική συνοχή, ιδιαίτερα με το υψηλό ποσοστό (71% - 955.000 άτομα) της μακροχρόνιας ανεργίας (ΕΛΣΤΑΤ, Γ' τρίμηνο 2013).

2. Αξιολόγηση των πολιτικών απασχόλησης και του συστήματος στήριξης των ανέργων

Η αξιολόγηση των πολιτικών απασχόλησης σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. αναδεικνύει τα ίδια προβλήματα. Σε όλες τις χώρες την τελευταία εικοσαετία επιβάλλεται μία ισχυρή τάση απορρυθμίσεων των εργασιακών σχέσεων, προσποιούμενες ότι με αυτόν τον τρόπο προσαρμόζεται το εργατικό δυναμικό στις τεχνολογικές εξελίξεις της παραγωγής. Όμως, εκ του αποτελέσματος προκύπτει ότι η ευελιξία, η απασχολησιμότητα, η μαθητεία, οι παθητικές (προστασία των ανέργων) και οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης παθητικοποιήθηκαν, σε βαθμό, που να περιρίζονται στην διαχείριση άμβλυνσης της οξύτητας της ανεργίας και στην διατήρηση του ανέργου, περισσότερο στον Βορρά και λιγότερο στον ευρωπαϊκό Νότο, σε κατάσταση κοινωνικά ενεργή, παρά να αναστέλλουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά την πορεία αύξησης της. Με άλλα λόγια, οι πολιτικές απασχόλησης και προστασίας των ανέργων έτειναν περισσότερο προς την δημιουργία συνθηκών εργασιακής ανασφάλειας για ένα σημαντικό τμήμα του εργατικού δυναμικού.

Το ίδιο το κράτος έγινε η ατμομηχανή της ανασφάλειας είτε ως φορέας έμπνευσης και άσκησης των εφαρμοζόμενων πολιτικών απασχόλησης είτε ως εργοδότης προς τους υπαλλήλους του. Αξίζει να σημειωθεί ότι σ' αυτό το πλαίσιο των πολιτικών απασχόλησης κατέρρευσαν οι προσδοκίες της ευελιξίας της αγοράς εργασίας ως επιλογή για την βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα η μείωση του κατώτατου μισθού επί Ρείγκαν και από 12/02/2012 και στην Ελλάδα, η εξασθένηση των συνδικάτων επί Θάτσερ, η κατάργηση της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής επί Φαμπιούς, οι μινι-jobs επί Σρέντερ. Έτσι, οι μισθοί έγιναν επίσης ευέλικτοι, όπως σήμερα στην Ελλάδα, ανατρέποντας σε σημαντικό βαθμό την πρωταρχική κατανομή των πόρων σε βάρος της μισθωτής εργασίας και παράλληλα μετατράπηκαν σε μεταβλητές της ευελιξίας της απασχόλησης, παρέχοντας την θεσμοποιημένη και καταναγκαστική δυνατότητα για υψηλές αποδόσεις του επενδεδυμένου κεφαλαίου.

Παράλληλα, η εμπειρική έρευνα στην Ευρώπη (*Revue Alternatives Economiques*, Decembre 2013) απέδειξε ότι οι χαμηλοί μισθοί, για παράδειγμα στην Γερμανία, δεν εξηγούν το χαμηλό επίπεδο (5%) της ανεργίας. Επίσης, απέδειξε ότι τα κράτη – μέλη που καθυστερούν να εξέλθουν από την κρίση είναι αυτά στα οποία η αγορά εργασίας είναι περισσότερο απορρυθμισμένη και ευέλικτη. Η παρατήρηση αυτή σημαίνει ότι βασικός μοχλός, μεταξύ των άλλων, εξόδου από την κρίση αποτελεί η ρύθμιση της αγοράς εργασίας και η διαμόρφωση των μισθών διαμέσου ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων και συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Οι στρατηγικές αυτές επιλογές ευελιξίας της απασχόλησης και ευελιξίας των μισθών, εκ του αποτελέσματος, επιδείνωσαν τους όρους κατανομής των πόρων ενέτειναν τις ανισοροπίες και τις αντιφάσεις στην αγορά εργασίας, δεν συνέβαλαν στην αύξηση της απασχόλησης παρά την εξαφάνιση των λεγόμενων «δυσκαμψιών» (ρυθμίσεις) της αγοράς εργασίας,

με αποτέλεσμα εξαντλώντας τα όρια τους να καταρρεύσουν οι προσδοκίες μείωσης της ανεργίας διαμέσου των πολιτικών πλήρους απορρύθμισης της αγοράς εργασίας.

Στις συνθήκες αυτές η απορρύθμιση και η ευελιξία της αγοράς εργασίας στα κράτη – μέλη της ευρωζώνης, δεν συνέβαλαν στην επίλυση των προβλημάτων της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας. Αντίθετα, συνέβαλαν στην αύξηση του επιπέδου των φτωχών – εργαζομένων στην ζώνη του ευρώ από 7,4% το 2006 σε 9,1% το 2012, ενώ στην Ελλάδα οι βίαιες μειώσεις των μισθών συνέβαλαν στην αύξηση των φτωχών-εργαζομένων από 11,9% το 2010 σε 15,1% το 2011 (Eurostat, 2012). Έτσι, γίνεται πλέον φανερό ότι οι ασκούμενες πολιτικές της ευελιξίας της απασχόλησης και των μισθών δεν συνιστούν πολιτικές που δημιουργούν θέσεις εργασίας (Philippe Askenazy, 2013).

3. Προτάσεις για την ενίσχυση της απασχόλησης ή ποιες πολιτικές απασχόλησης θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας;

Με αυτά τα δεδομένα, είναι πλέον επιβεβλημένο στην Ευρώπη η ένταξη της πολιτικής καταπολέμησης της ανεργίας στην μακρο-οικονομική πολιτική. Αυτό σημαίνει, καταρχήν, την προσφυγή στην στρατηγική της ισομερούς ανάπτυξης μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την προσθήκη στα τρία κριτήρια του Μάαστριχτ (χρέος, έλλειμμα, πληθωρισμός) τέταρτου κριτηρίου που θα αναφέρεται στο επίπεδο της απασχόλησης ή της ανεργίας, ως αναγκαίο μέτρο ουσιαστικής

και αποτελεσματικής αντιμετώπισης της ανεργίας στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό, προκύπτει ως επιτακτική ανάγκη η οργανική ενότητα των πολιτικών απασχόλησης με τις ανάγκες της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας της αναπτυξιακής πολιτικής στην ΕΕ και στην Ελλάδα, γεγονός που σημαίνει τον άμεσο προσανατολισμό της προς την κατεύθυνση αύξησης του κατώτατου μισθού, ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων και αποκατάστασης των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Παράλληλα, απαιτείται σύνδεση των δημόσιων πολιτικών με τον χαρακτήρα και τη διάρθρωση του παραγωγικού συστήματος της χώρας, καθώς και τη βελτίωση του πλέγματος των αλληλεξαρτήσεων των ηγετικών κλάδων παραγωγής. Έτσι, θα δημιουργηθούν οι αναγκαίες συνθήκες μεταμόρφωσης και ανασυγκρότησης της παραγωγικής βάσης, που μονοκαλλιεργείται από τις υπηρεσίες και τον τουρισμό, με την δημιουργία δικτύων, συνεργιών και συμπληρωματικότητας μεταξύ των τομέων και των κλάδων παραγωγής σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, προκειμένου να αυξηθούν η παραγωγή, η απασχόληση, η παραγωγικότητα, το εισόδημα (αρχής γενομένης από την αύξηση του κατώτατου μισθού στα επίπεδα των 751 ευρώ) και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο συγκεκριμένο θέμα υπάρχουν τρεις απόψεις στην Ε.Ε.: α) η άποψη που θεωρεί ότι με την μείωση των μισθών και την ευελιξία ασκούνται πολιτικές απασχόλησης, β) η άποψη της ερμηνείας των διατάξεων της Συνθήκης ανάλογα με τα προβλήματα που επιβάλ-

λεται ουσιαστική και αποτελεσματική αντιμετώπιση τους (π.χ. καταπολέμηση της ανεργίας), και γ) η άποψη της προσθήκης του τέταρτου κριτηρίου στην Ευρωπαϊκή Συνθήκη. Θεωρούμε ότι η στρατηγική επιλογή της τρίτης άποψης είναι αυτή που θα καταπολεμήσει αποτελεσματικά την ανεργία στην Ε.Ε. και τα κράτη-μέλη αλλά και αυτή που θα θωρακίσει μεσο-μακροπρόθεσμα την υπαρκτή προοπτική της Ένωσης.

4. Ανεργία, γήρανση και κοινωνική ασφάλιση

Οι πληθυσμιακές μεταβολές που συντελούνται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και στα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η γήρανση του Ευρωπαϊκού Πληθυσμού και η συρρίκνωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, επηρεάζει άμεσα και έμμεσα την αγορά εργασίας και την μακροχρόνια βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Σήμερα, οι ηλικιωμένοι ζουν περισσότερο και υγιέστερα από ότι αυτοί των προηγούμενων γενεών. Πράγματι, κατά την περίοδο 2010-2015 κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), οι γυναίκες στα 65 τους έτη αναμενόταν να ζήσουν επιπλέον 20,8 χρόνια, ενώ οι άνδρες κατά 17,4 χρόνια. Μετά το 2060-2065 οι γυναίκες θα ζουν πέντε χρόνια περισσότερο (25,8 χρόνια) και οι άνδρες 4,5 χρόνια (21,9 χρόνια). Έτσι, οι δαπάνες συντάξεων για πρώτη φορά στα 65 έτη προς τους συνταξιούχους των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ θα είναι αυξημένες κατά 20% λόγω της αύξησης του προσδόκιμου ζωής και της γήρανσης του πληθυσμού (ΟΟΣΑ, 2013).

Το ίδιο στην Ε.Ε. -27, λόγω της αύξησης της ανεργίας, της μείωσης του ενεργού πληθυσμού και της γήρανσης του πληθυσμού, το 2015 θα αντιστοιχεί ένας συνταξιούχος σε τέσσερις εργαζόμενους και το 2060 θα αντιστοιχεί ένας συνταξιούχος σε δύο εργαζόμενους με το επίπεδο παραγωγικότητας και το επίπεδο απόδοσης της ευρωπαϊκής οικονομίας σημαντικά περιορισμένο. Έτσι, εκτιμάται (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012) ότι 40%-60% των δημοσίων δαπανών επηρεάζεται από την διάρθρωση της ανεργίας και των ηλικιών του πληθυσμού. Επίσης, εκτιμάται ότι κατά την περίοδο 2010-2060 οι δημόσιες δαπάνες που επηρεάζονται από την διάρθρωση των ηλικιών του πληθυσμού θα αυξηθούν στην Ε.Ε.-27, κατά 4,1 φορές περισσότερο, ως τμήμα του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν).

Ειδικότερα, η αύξηση αυτή προέρχεται από την αύξηση των συνταξιοδοτικών δαπανών κατά 1,5 φορά, την αύξηση των δαπανών υγείας κατά 1,1 φορά και από την δυσμενή εξέλιξη της σχέσης συνταξιούχων-εργαζομένων κατά 1,5 φορά. Στην Ελλάδα, το 2010, η προσδοκώμενη αναμενόμενη ζωή στην ηλικία των 65 ετών ήταν 17 χρόνια για τους άνδρες και 21 χρόνια για τις γυναίκες. Η εξέλιξη αυτή σημαίνει ότι η αύξηση του προσδόκιμου ζωής υποδηλώνει την καταβολή συνταξιοδοτικών παροχών για ακόμη πιο μακρές χρονικές περιόδους.

Επίσης, υποδηλώνει την διαμόρφωση συνθηκών ισορροπίας οικονομικής βιωσιμότητας και κοινωνικής αποτελεσματικότητας, παρέχοντας συντάξεις οι οποίες θα απομακρύνουν την πλειοψηφία των συνταξιούχων από την κατάσταση φτώχειας

με χρηματοδότηση εργαζομένων και φορολογουμένων ικανή να ανταποκριθεί στις μακροχρόνιες υποχρεώσεις του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος στην χώρα μας. Επομένως, το ερώτημα που προκύπτει είναι: με ένα σταδιακά μικρότερο αριθμό εργαζομένων και ένα σταδιακά μεγαλύτερο αριθμό συνταξιούχων, λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, ποιο τελικά θα είναι το νέο πλαίσιο χρηματοδότησης του συνταξιοδοτικού συστήματος; Θα είναι η υπερφορολόγηση των εργαζομένων, η αύξηση των εισφορών, η περαιτέρω μείωση των συντάξεων ή η αναζήτηση νέων πόρων προκειμένου να εξασφαλισθούν οι αναγκαίοι πόροι για την καταβολή των συντάξεων των ήδη και των μελλοντικών συνταξιούχων;

Στο ερώτημα αυτό η απάντηση συνίσταται στην ανάλυση και επεξεργασία των πληθυσμιακών εξελίξεων, της ανεργίας, των μισθών, της ύφεσης, της ανάκαμψης και της μείωσης των συντάξεων στην Ελλάδα, καθώς και στην συσχέτιση τους με την μακροχρόνια (2013-2050) βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (εκτός ΝΑΤ, ΟΓΑ, Δημόσιο) με την εφαρμογή αναλογιστικών προσεγγίσεων (Σ. Ρομπόλης – Β. Μπέτσης, 2013). Από την άποψη αυτή προκύπτει ότι: α) η οριακή ισορροπία του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος στην χώρα μας ανατρέπεται από το τέλος

του 2015, αφού το 2016 απαιτούνται πρόσθετοι πόροι 0,52% του ΑΕΠ (940 εκατ. ευρώ), το 2017 απαιτούνται 1,01% του ΑΕΠ, το 2020 απαιτούνται 1,24% του ΑΕΠ, το 2030 απαιτούνται 2,89% του ΑΕΠ, κλπ, β) η γήρανση του πληθυσμού συμβάλει στην αύξηση των συνταξιοδοτικών δαπανών κατά 15% και με διαφορετικά σενάρια εκτίμησης της θνησιμότητας αυτή η επιβάρυνση προσεγγίζει το 27% (2050), γ) οι περικοπές των συντάξεων και η αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης εάν δεν συνοδεύονταν από τις συνθήκες ύφεσης και εκρηκτικής αύξησης της ανεργίας, τότε το οριακό έτος στην εξέλιξη των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων θα ήταν περίπου το 2025.

Η παρατεταμένη και βαθειά ύφεση καθώς και η ανεργία μετατόπισε το οριακό έτος δέκα χρόνια νωρίτερα (2015). Οι δυσμενείς αυτές εξελίξεις στην βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος στην Ελλάδα αναδεικνύει την αναγκαιότητα νέου πλαισίου χρηματοδότησης του συνταξιοδοτικού συστήματος με την ανεύρεση νέων πόρων εκτός των ασφαλιστικών εισφορών και εκτός του Κρατικού Προϋπολογισμού π.χ. κρατικές προμήθειες, δημόσια έργα, χρηματοπιστωτικές και τραπεζικο-πιστωτικές συναλλαγές, επιχειρήσεις τυχερών παιχνιδιών, κλπ, (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ 2010).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ

13 Φεβρουαρίου 2014

Συμμετοχή του Καθηγητή και Επιστημονικού Διευθυντή του ΙΝΕ, Σ. Ρομπόλη, στην Ευρωπαϊκή Συνδικαλιστική Συνάντηση της ΓΣΕΕ στην Αθήνα, με θέμα: «*Η αλλαγή πορείας στην Ευρώπη*».

19 Φεβρουαρίου 2014

Συμμετοχή του Καθηγητή και Επιστημονικού Διευθυντή του ΙΝΕ, Σ. Ρομπόλη, στην ημερίδα που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής με θέμα: «*Ανεργία στην Ελλάδα: προβλήματα και προοπτικές*».

20 Φεβρουαρίου 2014

Συμμετοχή του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ (Χρ. Τριανταφύλλου) σε συνεδρίαση της Παιδαγωγικής Συμβουλευτικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Συνδικαλιστικού Ινστιτούτου (ETUI) στις Βρυξέλλες, με θέματα εργασίας τον απολογισμό και προγραμματισμό των δραστηριοτήτων συνδικαλιστικής επιμόρφωσης και την παιδαγωγική τους εξειδίκευση για την επόμενη περίοδο.

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ
Ιουλιανού 24, Τ.Κ. 104 34
Κωδ. 3385